

Organisasjon for fiskerettshavere i lakse- og sjøaureførende vassdrag

NORGES BONDELAG

Fiskeri- og kystdepartementet
Pb. 8118 dep.
0032 Oslo

deres ref;

vår ref; 091299

Oslo; 03.12.2009

Høringssvar til forslag til forskrift om kapasitetsøkning lakse- og ørretoppdrett 2010

Norske Lakseelver (NL) og Norges Bondelag (NB) viser til høringsbrev av 13.10.09, og vil med dette komme med kommentarer til "forslag til forskrift om kapasitetsøkning lakse- og ørretoppdrett 2010". Etter avtale med FKD er vi gitt forlenget frist til 03.12.09.

Norge har et særlig internasjonalt ansvar for å ta vare på den atlantiske villaksen (Soria Moria II, s. 57). Statusen for laks og sjøørret er dramatisk forverret de siste tiårene, og er blitt ytterligere vesentlig forverret de siste årene pga. lakselussituasjonen pga. norsk oppdrettsindustri (se vedlagt notat). Det vitenskapelige rådet for laksforvaltning ga i rapport 1-2009 en status for de norske laksebestandene, og denne årlige rapporten må bli et sentralt premissgivende dokument for utviklingen av norsk oppdrettsindustri og for FKDs arbeid med å legge til rette for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring.

Vi viser også til NINA-rapport 447 som dokumenterer urovekkende høye tettheter av lakselus på utvandrende villsmolt med dødelige konsekvenser for laks og sjøørret. Denne rapporten har som formål å overvåke effektene av de nasjonale laksefjordene; som har til hensikt å beskytte de norske villaksbestandene. Dessverre har denne effekten vært begrenset i områder med høy tetthet av oppdrettsanlegg, eks. Etne-/Hardangerfjorden.

For å kunne vurdere evt. kapasitetsøkning i oppdrettsindustrien må det etableres miljøindikatorer ift. villfisk. Følgelig må det nasjonale lakselusovervåkingen på ville bestander av laksefisk oppprioriteres, og indikatorer og tiltakskrav må være operative fra og med våren 2010.

FKD må ta et krafttak for å berge villaksen og sjøørreten, og dette må bl.a. komme til uttrykk i form av at departementet ikke åpner for en kapasitetsøkning på 5 %. Videre er det lettere å hindre utsett av fisk, enn å slakte fisk som allerede er i sjøen. Derfor bør FKD inndra flest mulig av de 65 konsesjonene som ble tildelt tidligere i år.

Det er konsekvensene av lovlig virksomhet som er den største trusselen for anadrom laksefisk, og følgelig må FKD stille strengere miljøkrav til oppdrettsnæringen ift. lakselus- og rømmingsproblematikken.

Slik situasjonen er i dag er de negative påvirkningsfaktorene fra oppdrettsnæringa i sum så store for vill laksefisk i Norge at oppdrettsindustrien ikke er miljømessig bærekraftig. Følgelig er forutsetningene for en kapasitetsøkning på 5 % ikke til stede.

Med hilsen

Per Harald Agerup
Næringspolitisk sjef

Norges Bondelag

Torfinn Evensen
Daglig leder

Norske Lakseelver

Kontaktinfo: Norges Bondelag, tlf: 22 05 45 00 og post@bondelaget.no
Norske Lakseelver, tlf. 45 02 16 37 og post@lakseelver.no

Vedlegg: Notat om utfordringene med oppdrettsindustrien

Notat

Villaksen og utfordringene med oppdrettsindustrien

Den atlantiske laksen trues

Villaksen i Norge tilhører den atlantiske laksen, og har sin utbredelse i de fleste landene rundt Nord-Atlanteren. De siste førti årene har imidlertid antallet laks blitt redusert med hele 80 %, og denne tilbakegangen er også registrert i Norge. Av de gjenværende bestandene hører nærmere 50 % hjemme i norske lakseelver, og følgelig har Norge et særlig internasjonalt ansvar i å ta vare på villaksen (jfr. Soria Moria II, s. 57). Dette ansvaret kommer til uttrykk gjennom Norges tilslutning til laksevernorganisasjonen NASCO. Her legges føre var-prinsippet til grunn for å sikre den nordatlantiske villaksen.

Den største trusselen for villaksen er den økte dødeligheten i sjøfasen, og her bidrar oppdrettsnæringen med store negative påvirkninger. Etter 2-4 år i elva svømmer lakseungene ut i havet som smolt om våren. Dette er en kritisk fase i laksens liv, og den 14-16 cm store fisken er langt mer sårbar for parasitter og predasjon enn når den vender tilbake som storlaks. Den store trusselen for mange smolt både av laks og sjørret er lakselusa. Denne parasitten hører naturlig hjemme i sjøen, men etter oppdrettsnæringens framvekst har den eksplodert i antall og utbredelse. Lakselusa har tilpasset seg en vert (laks) som fra naturens side opptrer i lave antall deler av året langs kysten på vei til og fra elvene. Nå svømmer det nærmere 350 millioner oppdrettslaks langs norskekysten gjennom hele året. Dette er nå ca. 1000 ganger flere oppdrettslaks enn antall villaks som vandrer tilbake til elvene. Dette har ført til et enormt antall lakselus i kyststrøkene som rammer både laks og sjørret. Konsekvensen er dramatiske, og smolt med mer enn 5-10 lus blir påført sårskader av lusa som er dødelige. Fiske med færre lus får redusert immunforsvar, vokser saktere, endrer atferd, og har en vesentlig dårligere overlevelse enn frisk smolt.

Det enormt store antallet oppdrettslaks har ført til eskalerende problemer for villaksen. Dødeligheten i sjø har økt dramatisk de siste 10-årene, og kan i flere områder kobles til økningen i oppdrettsvirksomheten. Dette understreker at oppdrettsnæringen ikke er bærekraftig.

Det må stilles strengere miljøkrav til oppdrettsnæringen

Landbasert næringsvirksomhet har strenge miljøkrav som bl.a. håndheves av Statens Forurensingstilsyn (SFT). Prinsippet om at forurenser skal betale og rydde opp etter seg er akseptert både i landbruk, industri og annen virksomhet. Oppdrettsnæringa har til nå vridd seg unna dette prinsippet, men tida er nå overmoden for å innføre prinsippet om at forurenser skal betale for villaksens skjebne i sjøen. Myndighetene må i fellesskap tørre å stille strengere krav til næringen, der rømt oppdrettsfisk og unormalt høye lusekonsentrasjoner må betraktes som ulovlig miljøkriminalitet. For å hindre en miljøtragedie langs norskekysten på grunn av oppdrettsvirksomheten må FKD gi Mattilsynet mer resurser og verktøykassen sin utvidet gjennom nytt og strengere lovverk og forskrifter. Slik forholdene er i dag er det meste basert på frivillighet fra næringen selv, og dette har etter 15 års erfaring vist at ikke gir nødvendig tempo, omfang eller kraft i tiltakene.

Det er mange utfordringer knyttet til oppdrettsnæringen langs kysten: lokal forurensning, forspill, rømming, båndlegging av attraktive arealer langs kysten, lakselus, resistensutvikling, sjukdom som kan smitte til villfisk og utslipp av kjemikalier som påvirker havmiljøet. Videre består fiskeføret til oppdrettsfisken av villaksens næringsgrunnlag i havet som tobis, sil, lodde

mm. Forskerne har observert redusert vekst i sjøfasen som kan forklares ut fra at dette industrifisket tapper havet for viktig næringsgrunnlag for villaksen.

Mens laksen en kort periode på våren passerer de lusinfiserte kystområdene på vei ut mot storhavet, oppholder sjørreten seg hele tiden i sjøen langs kysten. Med den enorme økningen av lakselus i havet, som trives minst like godt på sjørreten, har det gitt en dramatisk knekk i sjørretbestandene flere steder i landet. Verst er det langs kysten fra Stavanger til Trøndelag. Elva Driva som munner ut ved Sunndalsøra har fått redusert sin fangst av sjørret med 90 %. Inne i Hardangerfjorden har elvene nærmest blitt tomme for både laks og sjørret, og alle de innerste lakselvene er stengt for fisket etter laks i over 10 år. I Granvinselva ble det fanget over 4000 kg sjørret årlig på 80-tallet, i 2008 ble det landet under 100 kg! Siden 2001 har mengden oppdrettsfisk blitt fordoblet i samme fjordsystem... Det er derfor ikke oppsiktsvekkende at villfisker i området fortsatt er sterkt svekket og truet, men det er fortsatt mulig å snu utviklingen med nye grep og tiltak.

Lakselusa opptrer i 10 utviklingsstadier, og de første larvestadiene spres svært lett med havstrømmene, og kan forflyttes opptil 100 km i døgnet. En voksen hunnlus kan produsere 100-150 larver i døgnet (over 3000 i mnd), og raskt regnet vil en oppdrettslokalitet som holder seg innenfor det strengeste tiltakskravet på maks 0.1 voksen hunnlus pr laks produsere enorme mengder med luselarver. Dersom lokaliteten har 10 merder med 100.000 fisk i hver blir det over 10 millioner luselarver pr dag fra en lokalitet! Når det i et anlegg på Austervoll høsten 2008 ble telt over 8 voksne hunnlus pr laks så er det 80 ganger mer. Enda verre er det i Nord-Trøndelag med et gjennomsnitt på over 9 hunnlus pr fisk. Samtidig er det oppdaget multiresistent lakselus i Trøndelag (immun mot lusekjemikaliene). Nå høsten 2009 er lusesituasjonen 3 ganger verre og omfanget av multiresistens er også dramatisk forverret, og følgelig er lusesituasjonen helt ute av kontroll. Dette krever drastiske tiltak fra FKD!

Næringen har råd til å ta miljøansvar

Tross finanskrisen var 2008 et historisk godt år for norsk oppdrettsnæring. Følgelig har næringa råd til å ta miljøhensyn, og myndighetene må innføre strengere restriksjoner og rammer for å bevare villaksen. Tiden er inne for en ny fase i det norske oppdrettseventyret, der en etter en oppbyggingsfase må komme over i en mer stabil og bærekraftig fase. Dette krever strengere miljøkrav enn i dag. Viktigheten av myndighetsregulering ser en i Chile hvor det nærmest har vært cowboy-tilstander i oppdrettsnæringen, som har ført til store sjukdomsepidemier og resistent lakselus. Dette har gitt store økonomiske tap for selve næringen og for lokalsamfunnene.

Norge står for nærmere 50 % av verdens produksjon av oppdrettslaks, og samtidig har vi nærmere 50 % av den gjenværende atlantiske villaksen. Det skal derfor ikke stor fantasi til for å spå at en ytterligere ekspansjon i oppdrettsindustriene vil føre til fatale konsekvenser for den gjenværende villaksen. Dette store volumet av fiskeproduksjon gjør at selv små negative miljøpåvirkninger fra de enkelte lokalitetene i sum vil være langt over villaksen tålegrense.

Det må stilles krav til teknologiutvikling som tar høyde for de miljøutfordringene næringene påfører havmiljøet. Det har i flere år vært tilgjengelig alternative løsninger med lukkede anlegg i sjø og på land som bør testes ut og videreutvikles. Her vil en få større kontroll med både rømming, lakselus og forurensing. Her må Fiskeri- og kystdepartementet m/ Fiskeridirektoratet og Mattilsynet stille strengere krav til næringen. Innen landbasert industri har tilsvarende krav ført til en rivende teknologiutvikling som både har vært miljømessig og økonomisk vellykket. Dette må også kunne overføres til oppdrettsindustrien.

Laksens hovedvandningsvei ut mot havet må gis en ekstra beskyttelse, og dagens ordning med nasjonale laksefjorder må utvides eller suppleres med andre virkemidler (eks. strengere lusekontroll) dersom vi skal lykkes i å bevare villaksen i framtida. Det er derfor svært viktig at fiskerimyndighetene vektlegger villkassen i det pågående arbeidet med restrukturering av oppdrettsnæringen. Flere anlegg og lokaliteter rett utenfor de nasjonale laksefjordene bør flyttes og erstattes enten med nye eller utvidelse av eksisterende villaksvennlige lokaliteter. Det må også kunne stilles krav om obligatorisk regionalt samarbeid mellom ulike oppdrettselskaper for å koordinere viktige tiltak for å redusere luseproblemet som f.eks. samordnet avlusing og brakklegging. Brakklegging av anlegg må også innføres i kritiske perioder for villaksen.

Nye prinsipper for overvåking av miljøeffektene fra oppdrettsnæringa

Det må innføres nye prinsipper når myndighetene skal overvåke miljøeffektene av oppdrettsnæringa. Framfor kun å se på lokale effekter i merdene og ved lokalitetene må det innføres naturlige indikatorer og grenseverdier. Her vil villaks og sjørret være miljøbarometer for om oppdrettsnæringa er bærekraftig. Det må stilles krav om at utvandrende smolt reelt kan vandre ut i havet og vandre tilbake, og da må det være små lusetall på utvandrende smolt. Det holder ikke å vurdere gjennomsnittsverdier! Det som teller er hvor mange villfisk som kommer seg ut i havet, og som således overlever i sjøfasen. Målingene må også være basert på villsmolt og ikke bare smolt i merd. Dette fordi en utvandrende smolt blir eksponert for luseangrep langs hele utvandningsveien fra fjordarmer og utover kysten, og vil være vesentlig mer eksponert enn en testsmolt på en isolert lokalitet. Det må følgelig være operative grenseverdier på ulike nivå for å ha en effektiv miljøstyring. Tilsvarende for rømming må det være en tiltaksgrense på maksimum 5 % innblanding av rømt oppdrettslaks i gytebestanden i den enkelte elv. Det må være robuste bestander av laksefisk i elvene som har et høstbart produksjonsoverskudd. Tilsvarende for sjørret vil for tidlig tilbakevandring av fisk til elva være et tegn på at den er stresset av luseangrep, og søker til ferskvann som lusa ikke tåler. Følgelig får ikke sjørreten nok mat og næring, og veksten stagnerer og sårskader kan gi dødelige følger.